

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu

Opole, dnia 1 lipca 2011 r.

Pan
Ryszard Gajny
Dyrektor PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
Zakład Linii Kolejowych
w Opolu

LOP-4101-06-03/2011
P/11/061

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. *o Najwyższej Izbie Kontroli*¹ (zwanej dalej *ustawą o NIK*), Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu skontrolowała wywiązywanie się PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Zakład Linii Kolejowych w Opolu (zwany dalej *ZLK*), z zadań w zakresie bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych, w latach 2009-2010 i w I kwartale 2011 r.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym 27 czerwca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania ZLK w zakresie objętym kontrolą, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące ustalenia kontroli i wynikające z nich oceny częściowe:

1. Najwyższa Izba Kontroli, uwzględniając kryteria legalności i rzetelności, pozytywnie ocenia wywiązanie się ZLK z obowiązku wyznaczenia doradcy ds. bezpieczeństwa przewozu koleją towarów niebezpiecznych², ustalonego w art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 31 marca 2004 r. *o przewozie koleją towarów niebezpiecznych*³. Wyznaczony doradca dla całego obszaru działania ZLK, zatrudniony na stanowisku instruktora do przeprowadzania szkoleń, pouczeń okresowych i doraźnych, spełniał wszystkie wymagania stawiane w art. 33 ustawy o pkn.

Doradca wywiązał się z obowiązku sporządzenia rocznych sprawozdań z działalności ZLK w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych za 2009 r. i 2010 r. Sprawozdania te przesłano do Biura Eksploatacji Zarządu PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. w terminach umożliwiających sporządzenie przez tą jednostkę sprawozdań zbiorczych i przesłanie ich do Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego w terminie określonym w art. 32 ust. 2 pkt 1 ustawy o pkn.

2. Uwzględniając kryteria legalności i rzetelności, Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, przygotowanie ZLK do wykonywania czynności związanych z przewozem towarów niebezpiecznych.

2.1. Pracownicy ZLK uczestniczący w przewozie towarów niebezpiecznych na poszczególnych stanowiskach zostali wyposażeni w niezbędne instrukcje i materiały pomocnicze, w tym *Instrukcję o postępowaniu przy przewozie koleją towarów niebezpiecznych Ir-16*⁴ oraz wyciągi z *Planu zapewnienia bezpieczeństwa przewozu Towarów Wysokiego Ryzyka dla ZLK*, określające sposób postępowania przy przewozie towarów niebezpiecznych koleją. Ww. dokumenty znajdowały się w nastawniach dysponujących poddanych oględzinom stacji Opole Główne i Kluczbork. Ponadto dla wszystkich stacji w *regulaminach technicznych stacji* ustalono zasady *przyjmowania i wyprawiania pociągów z towarami niebezpiecznymi i przesyłkami nadzwyczajnymi*.

2.2. W ZLK nie wypełniono rzetelnie obowiązku szkolenia pracowników związanych bezpośrednio z przewozem towarów niebezpiecznych, wyszczególnionych w pktcie 1.3.2.2.1 *Regulaminu dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych*⁵, jako

² dalej - doradca

³ Dz. U. Nr 97, poz. 962 ze zm., dalej - ustawa o pkn

⁴ dalej - Instrukcja

⁵ Regulamin dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych ogłoszony w Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1318, dalej - RID

personel kategorii 3, tj. personel służby ruchu i prowadzący rozrząd, personel kierowniczy zarządcy infrastruktury. W okresie prowadzenia kontroli na takich stanowiskach zatrudnionych było łącznie 743 pracowników. Badanie próby dokumentacji szkoleń 198 osób (26,6 % ogółu zatrudnionych na ww. stanowiskach) wykazało nieprawidłowość polegającą na dopuszczeniu 15 pracowników (7,6 % próby) do wykonywania, bez przeszkolenia, pracy na stanowiskach związanych z przewozem towarów niebezpiecznych. Obowiązek szkolenia osób uczestniczących w przewozie towarów niebezpiecznych, przed podjęciem przez pracownika obowiązków w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych, wynikał od czerwca 2009 r. z postanowień Działu 1.3 RID, punkt 1.3.1 podpunkt 4. Ww. osoby zostały przeszkolone dopiero po upływie od 4 do 9 od daty wprowadzenia tego obowiązku. Stwierdzono ponadto, iż 22 pracownikom (11,1 % badanej próby) nie wydano niezwłocznie zaświadczeń po odbyciu ww. szkoleń – pięć osób nie otrzymało zaświadczenia do dnia kontroli NIK, a 17 osób – zaświadczenia otrzymało po upływie od 8 do 13 miesięcy od daty szkolenia.

Według wyjaśnień doradcy, powodem powstania ww. nieprawidłowości było niedopatrzenie oraz brak zobligowania pracowników do uzyskania świadectwa przeszkolenia przed dopuszczeniem do pracy. NIK zauważa, że w trakcie trwania kontroli Dyrektor ZLK wydał polecenie okazywania świadectwa przeszkolenia z przewozu towarów niebezpiecznych przed przystąpieniem do egzaminu kwalifikacyjnego.

2.3. ZLK zgodnie z dyspozycją zawartą w § 8 Instrukcji wyznaczył na stacjach manewrowych i jednej stacji przygranicznej (Głuchołazy) tory do awaryjnego odstawiania wagonów. Tory te nie spełniały jednak w pełni wszystkich wymogów wymienionych w § 8 Instrukcji (m.in. brak było zabezpieczeń przed prądami błądzącymi, instalacji odgromowej i uziemiającej), o czym kierownictwo ZLK wiedziało od marca 2010 r. Wyjaśnienia Zastępcy Dyrektora ds. Eksploatacji, iż przyczyną powyższego było oczekiwanie na zmianę tych wymagań, nie usprawiedliwia zaniechania działań dostosowawczych do czasu wejścia w życie zaktualizowanej Instrukcji. W ocenie swojej NIK uwzględnia działania podejmowane po 25 marca 2010 r.⁶ w celu dostosowania torów do awaryjnego odstawiania wagonów do wymagań określonych w § 8 ww. Instrukcji.

2.4. Obowiązujący w kontrolowanym okresie *Plan zapewnienia bezpieczeństwa przewozu towarów wysokiego ryzyka dla ZLK*⁷ (zatwierdzony w dniu 27 stycznia 2006 r. przez Dyrektora ZLK), zawierał wszystkie elementy wyszczególnione w § 6 ust. 3 Instrukcji i został uzgodniony z doradcą oraz zastępcami Dyrektora ZLK ds. Technicznych i ds.

⁶ Data opracowania przez ZLK informacji o aktualnym stanie torów do awaryjnego odstawiania wagonów.

⁷ dalej - Plan

Eksploatacyjnych. Nie dokonano natomiast sprawdzenia, czy opracowane przez przewoźników procedury związane z przewozem towarów wysokiego ryzyka⁸ są zgodne z procedurami eksploatacyjnymi zawartymi w Planie, do czego zobowiązuje § 6 ust. 4 Instrukcji. Wyjaśnienie zastępcy Dyrektora ZLK, iż Plan został opracowany wspólnie z PKP CARGO, nie uzasadnia odstąpienia od wypełnienia ww. obowiązku zważywszy w szczególności, iż dokument ten był pięciokrotnie aktualizowany, a usługi w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych świadczą również inne podmioty. W związku z tym, iż w § 6 ust. 4 Instrukcji wskazano, że procedury eksploatacyjne, w tym przekazywanie informacji o TWR oraz powiadamiania o zdarzeniach związanych z bezpieczeństwem przewozu TWR sporządzone przez przewoźników powinny być zgodne z procedurami zawartymi w Planie, ZLK mając na względzie bezpieczeństwo przewozu TWR na liniach kolejowych, powinien w ocenie NIK z własnej inicjatywy wystąpić do przewoźników o uzgodnienie ww. procedur.

3. ZLK (zespół kontrolerów oraz doradca) nie korzystał z uprawnienia do przeprowadzania czynności sprawdzających pociągi przewożące towary niebezpieczne, wynikającego z § 34 ust. 3 *Regulaminu przydzielania tras pociągów*. Cztery kontrole przeprowadzone przez doradcę w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych: trzy w 2010 r. i jedna w I kwartale 2011 r., nie były kontrolami pociągów, a jedynie kontrolami zachowania procedur przez służby ruchu ZLK w trakcie przejazdu przez stacje pociągów przewożących towary niebezpieczne. Naczelnik Działu Kontroli i Instruktażu (komórki, w której pracuje doradca) wyjaśnił, że przyczyną nieprzeprowadzania czynności sprawdzających pociągi były m.in. rozmiar realizowanych zadań (jako instruktor ruchu prowadzi pouczenia doraźne na posterunkach ruchu, szkolenia i egzaminy) oraz fakt, że w większości pociągi jedynie przejeżdżają liniami ZLK, a więc zatrzymanie ich na czas kontroli może spowodować opóźnienia, a tym samym koszty.

W ocenie NIK wyjaśnienie to nie może stanowić usprawiedliwienia dla nieprzeprowadzenia ani jednej takiej kontroli w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 maja 2011 r., gdyż stwierdzono np. iż od października 2010 r. do dnia zakończenia kontroli na stacji w Goświnowicach (położonej na terenie ZLK) nadawano towary niebezpieczne, a więc istniała możliwość skontrolowania pociągów pod względem spełnienia wymogów w zakresie oznakowania wagonów i wyposażenia specjalistycznego przy przewozie towarów niebezpiecznych przed ich dopuszczeniem do ruchu.

⁸ dalej - TWR

Przedstawiając powyższe uwagi i oceny oraz uwzględniając podjęte działania przez Pana Dyrektora w trakcie kontroli oraz po jej zakończeniu, o których poinformował Pan w piśmie z 27 czerwca 2011 r., w tym: wydanie pięciu pracownikom brakujących świadectw przeszkolenia z bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych; przeprowadzenie jednej kontroli pociągu przewożącego towary niebezpieczne i wystąpienie do przewoźników o przekazanie procedur związanych z przewozem towarów niebezpiecznych w celu sprawdzenia ich zgodności z procedurami eksploatacyjnymi ZLK, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1. Wprowadzenie rozwiązań organizacyjnych ograniczających ryzyko dopuszczenia do pracy na stanowiskach związanych z przewozem towarów niebezpiecznych osób nie przeszkolonych w tym zakresie.*
- 2. Kontynuowanie działań dla zapewnienia dostosowania torów do awaryjnego odstawiania wagonów do wymogów określonych w § 8 Instrukcji .*
- 3. Podjęcie działań organizacyjnych umożliwiających przeprowadzanie kontroli pociągów przewożących towary niebezpieczne, na podstawie uprawnienia wynikającego z § 34 ust. 3 Regulaminu przydzielania tras pociągów.*

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się o przedstawienie przez Pana Dyrektora, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonaniu wniosku bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosku lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Panu Dyrektorowi prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Opolu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.